

25.564

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ

333.3

Հ-11

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈՂԱԲԱԺԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ – 1927

09.09.2013

15 JAN 2010

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ

333.3

3-11

4.

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈՂԱԲԱԺԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1003
13995

ՅԵՐԵՎԱՆ - 1927

Քրտեպար № 116գ.

Տիրաժ 1000

Պետհրատի յերկրորդ տպարան Յերեվանում—320

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈՂԱԲԱԺԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ
1927 թ. ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ ԱՎԱՐՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հողժողովոմատի վորոշմամբ ընթացիկ 1927 թվին պետք է անպայման ավարտվեն ներքին հողաբաժանության աշխատանքներն այն բոլոր գյուղերում, վորտեղ այդպիսին կատարվելու յե հողկոմների ու Հափրարների միջոցով:

Այս կարևոր վորոշումը ժամանակին ու հաջող իրագործելու համար առաջարկվում է աշխատանքները տանել հետևյալ կարգով:

ա) Չափրաբի ու հողկոմի ընտրություն

1. Գյուղ ուղարկվող Հափրարին ընտրել մեծ զգուշությամբ: Բոլոր գյուղերին բավարարելու Հափով գավառում հարմար թեկնածու հունենալու գեպըում փորձված ու գործին հմուտ Հափրարներ պահանջել Հողվարչությունից: Չափրարին գյուղ ուղարկելուց առաջ անպայման պայմանագիր կնքել, վոր նա իրավունք հունի աշ-

խառանքից հեռանալու, քանի չի ավարտել հողաբաժանութունը, նոր հողային մատուցել չի հանձնել գավհողբաժնին և վերջինիս ու հասարակության կողմից հողաբաժանութունը չի հաստատվել:

2. Հողաբաժանութուն կատարվող բոլոր գյուղերում ընտրել տալ նոր հողային կոմիտե, վորի անդամները պիտի լինեն գյուղխորհրդի նախագահը (նախագահ նաև հողկոմի) և յերկու չքավոր ու միջակ գյուղացի՝ հասարակության հողերին լավ ծանոթ, կարող, բարեխիղճ, մաքուր ու վստահելի աշխատավոր հողագտազործողներին: Չպետք է հաստատել հողկոմի կազմը և հողաբաժանության ձեռնարկել, յերբ ընտրված են կուլակներ ու անբարեխիղճ կամ անկարող անդամներ:

բ) Բաշխվող հողերի ցուցակագրութունը, չափելն ու վորակավորումը

3. Հաջող չափարը և լավ հողկոմ ունենալուց հետո նրանց միջոցով ամենից առաջ պետք է կազմել ամբողջ գյուղի բաշխման յենթակա հողերի ցուցակն ըստ հողակտորների (սառնա կամ հանդ): Այս դեպքում արոտների ամբողջական շրջանում ընկած հատ ու կենտ և փոքրատարած վարելահողերն ու խոտհարքները

չպետք է բացել բաշխվող հողերի ցուցակի մեջ, վորպեսզի գյուղի նախիրն ու անասունները արոտներից անարգել ու անվնաս ոգտվել կարողանան:

4. Վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում արոտները բաշխել ծխերի վրա: Արոտները մնում են ամբողջ համայնքի ոգտագործության տակ:

Զի թույլատրվում նաև մշակության հարմար ու պիտանի հողերի թափելը, մանավանդ վոր թափված հողերը մինչև նոր հողաբաժանութունը վոչ վոք իրավունք չունի մշակելու: Թափված հողերը դառնում են արոտ և մնում են ամբողջ համայնքի ոգտագործության տակ:

Զի թույլատրվում ցուցակի մեջ մուծել այն հողամասերը, վորոնց մասին չլուծված վեճ ունի անտառապետութունը:

5. Բաշխվող բոլոր հողերի ցուցակն ըստ հողակտորների (սառնա, հանդ) կազմելուց հետո չափարը պետք է դուրս գա դաշտ, բոլոր հողամասերը զատ-զատ չափի և հողկոմի անդամների հետ խորհրդակցելով՝ արձանագրի այդ հողամասերի վորակը — կատեգորիան:

Ծանոթութուն. Վարելահողերի համար սահմանվում է մինչև յերեք կատեգորիա, իսկ խոտհարքների՝ յերկու կատեգորիա:

6. Չափարը պետք է առանց շտապելու և

անսխալ տանի չափրարության գործը, հակառակ դեպքում նա կզրկվի աշխատավարձ ստանալու իրավունքից և դատի կհանձնվի:

7. Հողկոմի անդամները պարտավոր են ճշտությամբ վորոշել հողամասերի կատեգորիան, վորովհետև այդ աշխատանքից է կախված հողաբաժանության լիակատար հաջողությունը:

8. Բոլոր հողամասերի ցուցակը կազմելուց և չափն ու կատեգորիան վորոշելուց հետո, չափրարը հողկոմի հետ միասին գավհողբաժնի լիազորի ներկայությամբ պետք է գումարի հասարակական ընդհանուր ժողով և մանրամասն զեկուցի տարված աշխատանքների մասին: Ընդհանուր ժողովը պիտի հաստատի հողամասերի կատեգորիաները, մտցնելով անհրաժեշտ փոփոխությունները:

9. Ընդհանուր ժողովը պետք է առանձնապես նախազգուշացվի, վոր հողաբաժանության ժամանակ ծխերի ունեցած հողերը փոփոխություն կենթարկվեն, ուստի անհրաժեշտ է շատ մեծ զգուշություն, բարեխղճությամբ ու ճշտությամբ վորոշել դեռ բաշխման չենթարկված հողերի կատեգորիաները:

10. Ընդհանուր ժողովի կողմից արձանագրությամբ ու ժողովականների ստորագրությամբ հաստատված ցուցակներն ու կատեգորիաները

ճանաչվում են վերջնական և նրանցով անշեղ դեկավարվում են չափրարն ու հողկոմը՝ հողաբաժանության հետագա աշխատանքները տանելիս:

11. Ընդհանուր ժողովի վերջնական հաստատությունն ստանալուց հետո չափրարը պետք է հաշվի առնի, արձանագրի ու հայտարարի հասարակությանը և ուղարկի հողբաժին, թե ամեն մի կատեգորիայից և ընդամենը վորքան բաշխվող հող ունի հասարակությունը:

գ) Սեխասավոր հողոգտագործողների ցուցակազրույց

12. Նախորդ հողվածներում պահանջվող աշխատանքները ճշտությամբ տանելուց հետո, չափրարը հողկոմի հետ միասին պիտի ստուգի գյուղի ծխամատյանը և կազմի հասարակության մեջ հողի իրավունք ունեցող բոլոր ծխերի և նրանց անդամների թվի առանձին ցուցակ:

13. Ծխերի և նրանց անդամների ցուցակազրույցի ժամանակ չի թույլատրվում բաժանել մանրացնել ծխերի կազմը: Բաժանվել ցանկացողները պետք է այդ կատարեն հողաբաժանությունն ավարտելուց հետո:

14. Ամեն մի գյուղում սահմանված նորմայից ավելի հող ունենալու դեպքում հողոգտագործողների ցուցակի մեջ պետք է մուծել վերաբնակիչ-

ներին, վորոնք բնիկներին համահավասար պայմաններով պետք է բավարարվեն բակով ու հողով:

Փաճորութիւն. 10. Հայաստանի ներկա սահմաններում գյուղ ունեցող վերաբնակիչները կարող են նոր վայրում հող ստանալ միայն գավ-հողբաժնի հատուկ թույլտվութեամբ:

15. Հողոգտագործողների լրիվ ցուցակ կազմելու աշխատանքները մինչև 150 ծուխ ունեցող գյուղում կարող են տևել 3 օր, իսկ ավելի մեծ գյուղերում՝ 7 օր: Այդ ժամանակաշրջանում բոլոր ծխերի լիազորներին պետք է կանչել, հայտարարել իրենց ծխի անդամների ճիշտ թիվը և սխալներ լինելու դեպքում ուղղել:

16. Ծխերի և շնչերի ցուցակը պետք է ներկայացնել հասարակութեան ընդհանուր ժողովի հաստատութեանը:

17. Աշխատավոր հողոգտագործողների ցուցակի մեջ հողկոմն ու հասարակութիւնը չպետք է մտցնեն հետևյալ դասի ընտանիքներին ու անձերին:

ա) Ովքեր ծխի ամբողջ կազմով կամ բաժան մասով ուրիշ վայր են տեղափոխվել (Հողային Որենսգիրք, հոդվ. 20).

բ) Ովքեր 1921 թվից շարունակ բացակայում են գյուղից.

գ) Ովքեր վեց տարի շարունակ հողը

վարձու չեն տվել և իրենք չեն մշակել այն:

Փաճորութիւն. Բացառութիւն կարող է լինել գավգործկոմի գիտութեամբ ու հատուկ թույլտվութեամբ միայն այնպիսի ծխերի համար, վորոնք հողից ու հողագործութիւնից զատ չեկամուտի ուրիշ աղբյուր չունեն:

դ) Ովքեր ծխի մեջ ապրում են իբրև 2-րդ կամ 3-րդ կին-ամուսին.

լե) Ովքեր աշխատավոր ձեռք ու միջոցներ ունեն, բայց հողը վարձով են տալիս.

զ) Ովքեր ծխի յեկամուտի մեծ մասն ստանում են անուշաբուխից կամ այլ անաշխատ վաստակից:

18. Աշխատավոր հողոգտագործողների ցուցակը կազմելու ժամանակ դժվարութիւններին ու բարդութիւններին հանդիպելու դեպքում չափարն ու հողկոմը պետք է շտապ կարգադրութիւն, լուսաբանութիւն ու աջակցութիւն խնդրեն գավհողբաժնից:

19. Աշխատավոր հողոգտագործողների վերջնական ցուցակը կազմելուց հետո չափարը հողկոմի հետ միասին պետք է հաշվի առնի, արձանագրի, ուղարկի գավհողբաժնին և հայտարարի հասարակութեան նույն ընդհանուր ժողովում, թե հասարակութեան ամեն մի անդամին (շնչին) յուրաքանչյուր կատեգորիայից վորքան հող է ընկնելու հողաբաժանութեան ժամանակ:

Պատճառություն. 19-րդ կետում մատնանշված աշխատանքն ավարտելուց հետո հողկումը միջակ և ունևոր ծխերից լիովին զանձում ե հողաբաժանություն ծախսերը փակելու համար պահանջվող վճարը:

20. Ամուսնություն, վախճանվելու, ծնվելու և ուրիշ պատճառով աշխատավոր հողագտագործողների ցուցակի մեջ վրիժ մի փոփոխություն չի կարող կատարվել այն որից սկսած, յերբ ընդհանուր ժողովի կողմից հաստատված ե վերջնական ցուցակը և հաշվի առնելուց հետո հայտարարված ե, թե ամեն մի շնչին վորքան հող ե ընկնելու հողաբաժանության ժամանակ:

դ) Բակերի (սնասեղ) չափը, տեղադրությունը ու բաժանությունը

21. Հողամասերի կատեգորիան հաստատող ընդհանուր ժողովը, յուրաքանչյուր շնչին հասանելիք հողային սորման պարզելուց հետո, պետք ե քննություն առնի ու վորոշում կայացնի ծխերին հասանելիք բակերի նորմալ տարածություն մասին:

22. Իբրև ընդհանուր կանոն ընդունված ե, վոր մեկ ծխի բակի չափը չպետք ե պակաս լինի 300 քառ. սաժենից:

Պատճառություն. Բակի տարածությունը մշտնում ե ծխին հասանելիք հողաբաժնի նորմալի մեջ:

23. Հասարակական ընդհանուր ժողովը բակերի չափը վորոշելուց հետո պետք ե քննություն առնի ու արձանագրի, թե առողջապահական, ջրային և այլ նկատառումներով գյուղի վոր կողմից անհրաժեշտ ե ընդարձակել բնակատեղերի շրջանը, վորպեսզի կարիքավորներին նոր բակեր հատկացվի:

24. Հասարակական ընդհանուր ժողովը կարող ե վորոշել յուր հողերի վրա բոլորովին նոր վայրում նոր գյուղ հիմնելու մասին: Այս դեպքում չափրարն ու հողկումը պարտավոր են վորոշումն շտապ կարգով ներկայացնել դավգործկումի հաստատության:

25. Բակերի չափն ու տեղադրությունը վորոշելուց հետո չափրարն ու հողկումը գավհողբաժնի միջոցով վորոշում են գյուղի նոր շրջագծի հատակագծման հարմարություններն ու հնարավորությունները: Հատակագծման մասին դրական վորոշումն ստանալուց հետո գատում են բնակատեղերի արտաքին շրջագիծը և անցնում հանդի հողերի բաժանության գործին:

26. Գյուղի հատակագծումը մերժվելու դեպքում, չափրարն ու հողկումը դաշտի հողերի բաժանությունից առաջ կատարում են բակերի բաժանություն հատկացնելով յուրաքանչյուր ծխին մեկ բակ:

Փաճորութիւն. ա) Ութ և ավելի անդամ ունեցող ծխերին հատկացվում և բակերի համար ընդունված յերկու նորմա միատեղ, իսկ յեթե հարմարութիւն չկա՝ յերկու տեղում:

բ) Յերկու բակ ունեցող ծուխն ընտրում և նրանցից մեկը, իսկ յերկրորդ բակը յենթակա չե բաշխման և ստացողը պիտի վճարի նրա վրա չեղած արժեքների գինը:

27. Նորմայից ավելի տարածութիւն ունեցող բակերն անփոփոխ մնում են նախկին ոգտագործողներին, յեթե ավելի տարածութիւնն նպատակահարմար սահմաններում զատելու և հարևանի բակին միացնելու հրամայական պահանջ ու իրական տվյալներ չկան:

28. Չի թույլատրվում կրճատման յենթարկել այն բակերը, վորոնք պարսպած ու ծառատունկերով պատած ամբողջութիւն են ներկայացնում:

29. Բակ չունեցող ծխերին նորմայի չափով հող հատկացվում է նոր բնակատեղերի շրջագծում, թողնելով այնտեղ լայն և ուղիղ փողոցներ ըստ տեղական հարմարութիւններին:

30. Անհարմար ու փոքր բակ ունեցող ծխերին նոր բնակատեղի շրջանում նորմայի չափով հող հատկացվում է ըստ իրենց պահանջի:

Փաճորութիւն. Այս դեպքում ծուխը պարտավորութիւն պիտի հանձն առնի չերեք տարվա ընթացքում հաստատվել նոր տեղում և հին բակի

հողը թողնել հասարակութայն տրամադրութայն տակ, ըստ հարմարութայն հարևան բակերին միացնելու համար:

31. Չափարն ու հողկոմը բակերի բաշխման ժամանակ պարտավոր են հարմար տեղեր հատկացնել նաև հասարակական շէնքերի համար (դպրոց, գյուղխորհուրդ, կոոպերատիվ և այլն), ստանալով այդ առթիվ ցուցմունքներ հասարակութայն ընդհանուր ժողովից ու համապատասխան մարմիններից (լուսբաժին, շրջգործկոմ և այլն):

32. Վերոհիշյալ հողվածներում մատնանշված կարգով ծխերին բակերով բավարարելուց հետո չափարը կազմում է ծխերի բակերի ցուցակ և արձանագրում՝ թե դուրս գալով բակերի տարածութիւնը, ծխերին վորքան հող պետք է հատկացվի դաշտում:

33. Ծխերին հասանելիք հողերի քանակը վորոշելիս պետք է նկատի ունենայ, վոր մեկ անդամ ունեցող ծխերը բավարարվում են 2-շնչի համար սահմանված նորմայով, իսկ յերկուսը՝ 3-շնչի:

յե) Հողբաժնութիւն

34. Անցնելով բուն հողաբաժանութայն գործին չափարն ու հողկոմը պետք է բոլոր ծխերին բավարարեն դաշտի հողերով գյուղում ընդուն-

ված նորմայի ու կատեգորիաների սահմաններում: Այս դեպքում մինչև հողաբաժանությունը գոյություն ունեցող մանր ու անկանոն հողամասերը պետք է այնպես միացվեն – ամբողջացվին, վոր կանոնավոր ձևի ու ճանապարհով ապահովված հողամասեր ստացվեն:

35. Յուրաքանչյուր ծխի պետք է տալ այնքան հողամաս, քանի կատեգորիայի հող է ճանաչված հասարակութայն դաշտում: Այս պահանջը հիմք ընդունելով՝ մեկ ծխի համար 3 կտոր վարելահողից ու 2 կտոր խոտհարքից, ավելի հողացրվածությունը թույլատրելի է:

Փաճոթություն. 1-3 անգամ ունեցող ծխերին 3-րդ կարգի հող չպետք է տալ, վորպեսզի հողամասերը շատ մանր ու ցրված չլինեն:

36. Հողաբաժանության ժամանակ ծխերի իրավասութայն տակ պիտի թողնել նրանց այգիներն ու ծառաստանները: Կատեգորիաների ու նորմաների սահմաններում ծառապատ հողերն ու առվույտի արտերն ել պիտի թողնել արժեքների տերերին:

37. Լքյալ ու տիրազուրկ այգիներն ու ծառաստանների հողերը պետք է հատկացնել խնամելու ընդունակ ծխերին և ստանալ հոգուտ Փոխոգկոմի վագերի ու ծառերի արժեքը: Նույնը պետք է անել նաև հողի իրավունքից զրկված-

ների այգիների ու ծառաստանների նկատմամբ, միայն թե այդ դեպքում արժեքները պիտի ստանան տերերը:

38. Այգիներից ու ծառաստաններից ազատ հողերի բաժանությունը պետք է կատարել այնպես, վոր ըստ կատեգորիայի ու նորմայի մոտիկ հողերն ստանան չքավորները:

39. Հողերի բաժանության ժամանակ պետք է դպրոցին անպայման հատկացնել հինգ (5) դեսյատին վարելահող մեկ կամ առավելն յերկու տեղում:

գ) Հողաբաժանության հաստատությունը

40. Հողաբաժանությունն ավարտելուց հետո չափրարն ու հողկումը աշխատանքների արդյունքների մասին զեկուցանում են հասարակութայն ընդհանուր ժողովին և հայտարարում ծխերին տրվելիք բակերի ու դաշտի հողերի իրենց ստորագրությամբ վավերացված ցուցակը:

41. Հասարակութայն ընդհանուր ժողովը վորոշումն է հանում կատարված հողաբաժանության մասին, վոր արձանագրված ու ժողովականների ստորագրությամբ վավերացված ուղարկվում է գավգործկոմի տնօրինության:

42. Կատարված հողաբաժանությունից ու հասարակութայն ընդհանուր ժողովի վորոշում-

ներից դժգոհ ծխերի լիազորներն իրավունք ունեն
14 որվա ընթացքում փաստացի ու պատճառա-
բանված բողոք ներկայացնելու գավգործկոմին:

Ծանոթություն. 14 որից հետո տրված
բողոքները քննության չպետք է առնվեն գավ-
գործկոմի կողմից, չեթե խնդրատուն փաստացի
կերպով չապացուցի, վոր բողոքի ուշացումը
կատարվել է հարգելի պատճառով (հիվանդու-
թյուն և այլն):

43. Գավգործկոմը գավհողբաժնի միջոցով
տեղում ստուգում ու քննում է չափրարի աշ-
խատանքը, կատարված հողաբաժարությունն ու
ստացված բողոքները և յուր վորուշումն է
կայացնում հողաբաժանության հաստատության
մասին:

44. Գավգործկոմի կողմից հաստատված
հողաբաժանությունը արձանագրվում է նույն
հողամատյանի մեջ, վոր ժապավինվում ու կնքվում
է և ուղարկվում գյուղխորհրդին անշեղ գործա-
դրության ու ղեկավարության համար:

45. Գավգործկոմի կողմից հողաբաժանու-
թյունը վերջնականապես հաստատվելուց հետո
չափրարը տեղում ցույց է տալիս նոր հողաբա-
ժիններն այն բոլոր ծխերին, վորոնք չգիտեն կամ
լավ ծանոթ չեն իրենց հողամասերի սահման-
ներին:

46. Գավգործկոմի կողմից հողաբաժանու-
թյունը վերջնականապես հաստատվելուց հետո
բոլոր ծխերին տրվում է տեղեկանք նրանց ծխի
անդամների ու ստացած հողերի մասին հետևյալ
ձևով:

Ք Ա Ղ Վ Ա Ծ Ք

. գավառի գավառակի
. հողհասարակության ծխամատյանից և
հողամատյանից առ 192 թ.

Ք.Ձ. Ըստ կարգի	Ծխի կազմը		Հողերի տարածությունը					
	Ազգանուն, անուն և հայ- րանուն տան զվիթի և ծխի անդամների	Տարիքը	Ծխի լինչն և (տան զլուխը, կիսը և այլն)	Հողատար անդամ	Հողի անիվ	Հողի տեղակիքը	Հափը	
							Պետական	Տեղական

47. Գավգործկոմի կողմից հաստատված ու
կնքված հողային մատյանը իբրև հողոգտագործու-
թյան հիմք է ծառայում թե մասնավոր ծխերի
և թե պետական-հասարակական հիմնարկու-
թյունների համար:

48. Հաստատված ու կնքված հողային
մատյանների մեջ վորևե փոփոխություն կարելի
է կատարել (կարմիր թանաքով) միայն Հողժող-

1003
13925

կոմատի կամ Հողհանձնաժողովի վերջնական
վորոշման հետևանքով:

ՄԱՌՈՐԱՐՈՒՄ. Սույն պահանջը խախտող-
ները կենթարկվեն դատական պատասխանա-
տվության:

49. Հաստատված ու կնքված հողալին մատ-
յանի մեջ ցույց տված սահմանները խախտող
հողոգտագործողները յենթակա յեն պատասխա-
նատվության:

50. Հողաբաժանությունից հետո ծխերի մեջ
չբաժանված հողերը համարվում են ազատ
ֆոնդի հողեր, վորոնք մինչև նոր հողաբաժանու-
թյունը մնում են ամբողջ հասարակության
տնորինության տակ, յեթե հողորգաններն այդ
հողերը չեն արամագրում հողագործի բնակչու-
թյան:

51. Հասարակությունն ազատ ֆոնդի հողերի
վրա կարող է կազմակերպել ընդհանուր ցանքեր
կամ գուղխորհրդի միջոցով այդ հողերը կարող
է տալ վարձակալության աշխատավոր հողորգտա-
գործողներին, ստանալով նրանցից վարձագին
հոգուտ հասարակական կարիքների:

Հողժողկոմ՝ Ա. ՅԵՐԶԵԿՅԱՆ

Հողվարչության պետ՝ Խ. ԱՎԴԱԼԵԳՅԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0209061

